

BEZBEDNOSNI IZAZOVI U REGIONU

d-r Drage Petreski, prof.; d-r Andrej Iliev, doc.

drage_petreski@yahoo.com; andrej220578@gmail.com;

Vojna akademija "General Mihailo Apostolski" – Skopje – Republika Makedonija

***Rezime:** Pocetkom 90-tih godina, politicke inicijative, koje su najcesce dolazile van naseg regiona, bez sumnje, bili su znacajan impuls za kreiranje pozitivne klime za regionalnu saradnju na Balkanu. No komunikacija izmedju politickih struktura nije dovoljna, jer politicka volja nije podrucje za koje donose odluke samo politicari i drzavnici. Uspostavljanje multikulturalnosti u savremeno drustvo koje nosi sa sobom posebne izazove i prepreke, kontakte medju ljudima razlicitih identiteta, opstina, biznis zajednica, gradjanskog drustva, obrazovanja, naucnih i kulturnih institucija u zemljama sa Balkana su takodje podjednako vazne.*

Regionalna saradnja je kljucan elemenat u procesu stabilizacije i asocijacije, a konstruktivna regionalna saradnja smatra se za kvalifikaciski indikator spremnosti zemlje da se integriše u Evropsku uniju. Drzava sama za sebe ne moze da resi pitanja, kao sto su ekonomski razvoj, ostvarivanja prava etnickih manjina, povratak izbeglica, razvitak infrastrukture, zastita zivotne sredine i tako dalje.

Kljucne reci: *globalizacija, multikulturalizam, izazovi, bezbednost, saradnja.*

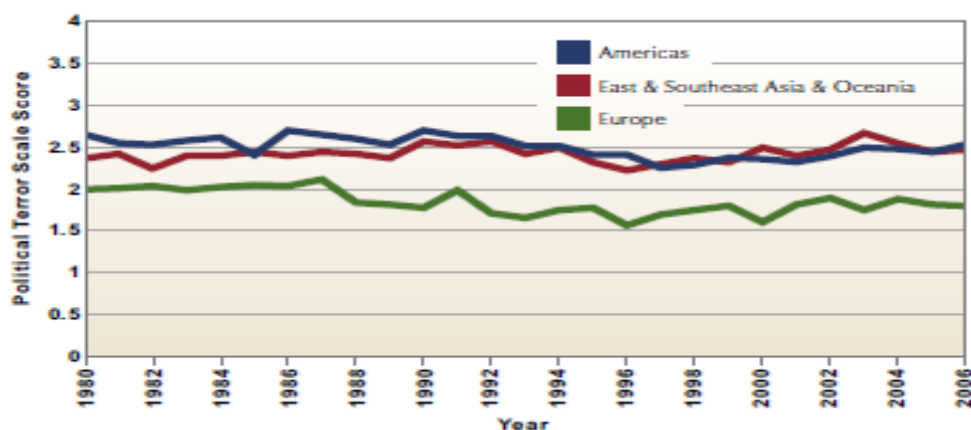
Uvod

Proučavanje bezbednosti u globalne okvire može se slobodno reći da predstavlja poddisciplinu sigurnog područja kao što su međunarodni odnosi. Međunarodni odnosi proučavaju sve političke interakcije između internacionalnih aktera, uključujući države predstavljene preko svojih vlada, međunarodne vladine i

nevladine organizacije, bogatih pojedinaca. Bezbednost se interesuje za grupisanje onih politickih interakcija koje su bitne uz vaznost u odnosu odrzavanja bezbednosti ljudi i ostalih. Glavne paradigme na medjunarodnoj sceni nude alternativne konceptualne okvire za obuhvatanje slozenosti koja proizlazi od pokusaja da se prouci veliki broj interakcija koji cine savremeni globalni sistem. Razlicita gledista daju drugaciji smisao ovog slozenog politickog fokusa kada govorimo za bezbednost u medjunarodnim odnosima.

U 21. veku moze se reci da su ratne pretnje moguće kao i pre, moguće je čak i više u poredjenju doba Hladnog rata. Ljudi iz bezbednosti tvrde da to nisu jedinstvene pretnje sa kim se susrecu drzave, ljudi i svet oko njega. U proslom periodu ljudi su bili bezbednosno ugrozavani i od drugih stvari, medjuetnicka i verska netrpeljivost, istroseni resurs, demografski pritisci. Kao novonastale pretnje su problemi sa okolinom, smanjivanje ozonskog omotaca, globalno otopljanje, unutrasnji problemi nerazvijenih zemalja koje mogu biti glavna pretnja bezbednosti. Pretnje i ranljivost mogu da proizidju iz više razlicitih podrucja, vojnih i nevojnih, no da budu bezbednosna pitanja trebaju da ispune neke striktno definisane kriterijume kako bi se razlikovale od politickih.

Povezanost unutrasnjih i spoljnih razlika ukazuju na to da zivot u savremenom svetu se odvija u konfliktnim uslovima koji cine politicko-bezbednosne nesuglasice, a vreme u koje zivimo bude ispunjeno sa puno izrazenih problema.

SL.1 Ocena demokraticnosti po regionima, 1980-2006.¹

U savremenim zemljama, politicki, bezbednosni i drugi interesi gradjana iz dana u dan modeliraju se, transformisu se, dobijaju na sadrzaj u saglasnost sa opstim civilizaciskim promenama. Postoje veliki broj izazova i razne forme destrukcija, više

¹ Human Security Brief 2007.

izvora ugrozavanja koji dobijaju globalni karakter i izazivaju opstanak i egzistencija ljudstva. Razne forme i instrumente nasilja kao sto su verski i kulturni terorizam, organizovani kriminal, narkomanija i oruzje za masovno unistenje i razaranje, nedvosmisleno podsecaju na danasnju drustvenu realnost. Bezbednosna paradigma (izazovi, problemi, ugrozavanje, procesi i institucije) sa pocetkom 21 veka, u odnosu na proslot dobija neke nove znacajnije karakteristike, temeljno su se izmenili bitni faktori koji odredjuju bezbednosnu realnost u pojedinim zemljama i u megjunarodnoj zajednici u celosti. Takodje se promenilo razumevanje bezbednosti u savremenom drustvu i to kao kompleksna pojava za koja nisu karakteristicne samo vojno-politicke, nego i sire socijalne i kulturno-civilizaciske dimenzije.

Promene nastaju u okvirima procesa globalizacije i internacionalizacije, zemlje i megjunarodna zajednica pri obezbedjivanju bezbednosti stavlja ih ispred novih izazova i problema. Bezbednost predstavlja strukturan elemenat opstojanja i delovanja pojedinaca, drustva, drzave i megjunarodne zajednice i ona je jedna od temeljnih zivotnih funkcija.²

Istorijski razvoj bezbednosti i njeno oformljenje u savremeni bezbednosni sistem neosporno ukazuje na celu komplikaciju poimnog odredjivanja bezbednosti. Slozenost i poteskoce u naucnom i egzaktnom proucavanju leze u fakt nedovoljnog poznavanja relevantnosti bezbednosti kao covekova potreba i kao funkcija drzave i drustva u celini. U naucnoj bezbednosnoj teoriji ima veliki broj razlicitih pristupa sa viseznacajnih kontraverznih i tesko prihvatljivih odredjivanja. Razlike ostavljaju prostor i mogucnost za divergentno poimanje same sustine i uloge bezbednosti u jedno drustvo i sire, sto se moze negativno odraziti na individualnu i nacionalnu bezbednost u megjunarodne okvire.

Mirovne inicijative i akcije megjunarodne zaednice u regionu

Vecinom drzave imaju grupe ili etnicke zaednice koje se razlikuju izmedju sebe na polju religije, po nacionalnoj ili etnickoj pripadnosti, po jeziku, poreklom i druge slicne karakteristike. U ovakve drzave je mnogo bitno da se nadju socijalni, politicki, ustavni i drugi modaliteti za miran i plodan zajednicki zivot i saradnju. Iz argumenata da multetnicki sastav nije iskljucak, nego pravilo prepoznatljivo sirom celog sveta, iz toga proizlazi da se shvati znacaj zajednickog zivota i saradnje u takvim uslovima. Vecinom savremene drzave su obuhvacene sa razlicitim stepenom

---

² Tatalovic S., Nacionalna i megjunarodna sigurnost, Politicka kultura, Zagreb, 2006.

multietnicnosti, i iz toga proizilazi da je mnogo vazno da se nadju institucionalni aranžmani (ustavni, zakonski i politicki), kako bi se smanjile tenzije i konflikti izmedju razlicitih etnickih grupa.³ Hteo bi da napomenem da su oko desetak drzava u svetu sa monoetnickim karakterom, dok ostale drzave su sa multietnickim sastavom. Autoritarne vlade post-komunistickih drzava u Jugoistocnoj Evropi, bili su zamenjeni sa politickim pluaralizmom, demokratskih i tranzicionih procesa, gde su bili stvoreni uslovi za etnicku i versku preporod. Demokratizacija i decentralizacija drzave stvorile su uslove i za medjuetnicke i verske tenzije unutar drzave i izmedju drzava. I na kraju to je rezultiralo tragicnim posledicama u formi gradjanskih ratova, etnickog ciscenja, nasilnih masovnih migracija, brutalnosti, genocida, separatizma i ostalog.⁴

Povecana nestabilnost niz koju su prolazile zemlje Jugoistocene Evrope, a koja je bila zasnovana na politickim, ekonomskim, socijalnim, kulturnim, etnickim, verskim i drugim problemima. Kako bi se spravile sa krizom, SAD i zemje Zapadne Evrope angazovale su NATO, kao glavni instrument za ocuvanje mira i stabilnosti u Evropi i sire, cime su neformalno odobrene kompetencije alijanse i njeno angazovanje van zone odgovornosti (out of area). Prvi izazov bila je jugoslovenska federacija i sukobi koji su se kasnije dogodili.

Redefiniranje uloge NATO-a zapocelo je donosenjem Rimske deklaracije i Strateskog koncepta iz 1991. godine. Donosenjem Strateskog koncepta stvorena je teoretska osnova nove uloge NATO-a i snage Evrope, kao glavni argument za ocuvanje stabilnosti i ravnoteze u Evropi i ocuvanje trajnog mira.⁵ Ovakav pristup je definisan kao koncept upravljanja krizom. Donosenjem Strateskog koncepta, trebalo je dati doprinos aktivnostima UN kroz siri pristup, sto bi podrazumevalo pružanje pomoci politickih inicijativa i akcija u slucaju krize ili sukoba. Alijansa je pokazala da ce svoje kapacitete upotrebiti u slucaju opasnosti na granicama drzava clanica, kako bi se zaustavilo moguće prelivanje sukoba. Lansirani koncept “Partnerstvo za mir”, predstavlja okvir saradnje evropskih zemalja koje nisu clanice NATO-a na bilateralnom nivou, a kasnije je ponudjeno zajedno da ucestvuju sa snagama Alijanse u mirovnim i humanitarnim operacijama, kao i u operacijama spasavanja. Na ovaj nacin je postavljena osnova za vecinom multikulturalnih operacija koje su se desavale

---

³ Argenti J., *Practical Corporate Planning*, UNWIN – Paperbacks, London, 1989.

⁴ A. D. Smith.s, *The Ethnic Revival*, Cambridge, Cambridge - New York, Cambridge University Press, 1981.

u budućnosti pod zakriljem NATO-a. Program “Mediterranski dijalog”, koji predstavlja okvir za uspostavljanje partnerskih odnosa prvenstveno za mediteranske neevropske zemlje koje nisu članice NATO, do 2000 godine bile su uključene skoro sve zemlje, osim Liban, Sirija i Libija.⁶

Na samitu održanom u Pragu novembra 2002 godine, potencirano je postojanje globalnog terorizma i proliferacije oružja za masovno uništenje, također je bio promovisan i novi akcioni plan. Započeto je partnerstvo sa EU i stvaranje Evropskog bezbednosnog i odbrambenog identiteta, koji će nas dovesti do sporazuma “Berlin plus”, I angazovanje snaga EU u Makedoniji, BiH i na Kosovu. Također je napravljen program za saradnju za zemlje članice “Partnerstva za mir” (Partnership action plan against terorizam), u okvirima globalnog rata protiv terorizma.

Angazovanje odbrambenog saveza zemalja Severne Amerike i Evrope, zasnovano se na član 5 iz Vasingtonske povelje, za zajednicke odbrambene akcije sve zemlje članice u slučaju da dodje do agresije jedne od njih. NATO sprovodi multilateralne akcije u okvirima koje postavi Savet bezbednosti UN, koja predstavlja organizaciju sposobnu da u određeni momenat da doprinosi mirovnih inicijativa. Angazmani NATO-a mogu da budu pokrenuti i na traženje zemlje članice ili partnerskih država koje traže pomoć. Vasingtonski sporazum bazira se na poglavlje VIII Povelje UN, u kojoj se govori o pravu samoodbrane i pravu osnivanja regionalnih sigurnosnih organizacija. U svojim angazmanima snage su prvenstveno bile ponudjene OSCE i UN. NATO je ponudio glavčinu svojih snaga, logistiku i ekspertizu pod pokroviteljstvom UN, za resavanje vojnog sukoba u Bosni za nametanje i očuvanja mira. Sličnu funkciju NATO je dobio i na Kosovu u okvirima misije UN pod rezolucijom 1244. Akcija nametanja mira realizovala se bombardovanjem SR Jugoslavije 1999 godine, gde nije postojalo formalno odobrenje Saveta bezbednosti UN, dok se Alijansa pozivala na neke rezolucije u vezi Kosova (1160, 1199 i 1203). Sve to je prouzrokovalo raspravu za sprovođenje mirovnih operacija. Alijansa je proizvela svoja angazovanja pod rezolucijama UN u Avganistanu i Iraku 2001 i 2003 godine.

Mirovne operacije NATO-a u oficijalnoj NATO nomenklaturi su podeljene na četiri tipa: operacije za očuvanja mira (*peacekeeping*), operacije za nametanje mira

---

⁶ NATO Strategic concept 1991

(*peace enforcement*), operacije za stvaranje mira (*peace making*), operacije za izgradnju mira (*peace building*).⁷

Snage NATO-a u operaciji u Bosni i Hercegovini bile su angazovane u četiri misije, na osnovu koje su kasnije napravljene podele. Prva misija NATO snaga je bila pod nazivom “Deny Flight” (1993-1995), pokrenuta na osnovu rezolucije Saveta bezbednosti UN 781, 786 i 816. To je podrazumevalo zabranu letova u vazдушnom prostoru BiH. Druga akcija bila je pod nazivom “Deliberate Force”, koja je pripadala grupi akcija za nametanje mira, sprovedena na osnovu rezolucije SB UN 836, kada su bombardovani položaji snaga Republike Srpske. Treća operacija, je poznata kao IFOR (International Force), uveden je koncept operacije o stvaranju mira. Sprovedjen je na bazi Dejtonskog sporazuma u idućih godinu dana posle njegovog potpisivanja. Četvrta misija bila je pod nazivom SFOR (Stabilisation force), koja je pripadala tipu operacija o izgradnji mira, odvijala se na teritoriji BiH od isteka mandata IFOR do 2004 godine, kada je zamenjena sa misijom EUFOR (na osnovu dogovora Berlin plus).

Na Kosovu prva akcija NATO-a je sprovedena bez formalnog odobrenja Saveta bezbednosti UN (NATO se pravdao rezolucijama SB UN 1160, 1199, 1203), koja je bila nazvana “Allied Force”. U toku ove operacije je sprovedena akcija nametanja mira sa bombardovanjem SR Jugoslavije u 1999 godine. Operacija je završena potpisivanjem Kumanovskog dogovora i donosenjem rezolucije Saveta bezbednosti UN 1244. Na osnovu ova dva dokumenta pokrenuta je druga misija na teritoriji Kosova, pod nazivom KFOR, koja se sprovodila od 1999 godine pa do danas. Akcija je pripadala misiji stvaranja i izgradnje mira.

U Republici Makedoniji, NATO je pomogao u odvijanju dijaloga između vlade i predstavnika albanske Oslobođilacke nacionalne armije (ONA), završio se uspesno potpisivanjem Ohridskog ramkovnog dogovora na dan 13.08.2001 godine. Prva misija bila je pod nazivom “Essential Harvest”, podrazumevalo je skupljanje oruzja od pripadnika ONA. Druga misija NATO u R. Makedoniji nazivala se “Amber fox”, i podrazumevala je obezbeđivanje civilnih posmatraca iz EU i OSCE, koji su nadgledali sprovedenje Ohridskog dogovora. Treća operacija NATO-a bila je nazvana “Allied Harmony”, i započela je 2002 godine, trebala je da proizvede operaciju “Amber fox”, kao i da obezbedi celokupnu bezbednost republike.

---

⁷ Прирачник за НАТО, 2009: 51.

NATO savez više puta bio je angažovan u humanitarne akcije i akcije spasavanja. Prva akcija od ovakvog karaktera bila je AFOR (Albania Force), misija koja je bila sprovedjena u Albaniji u toku 1999 godine. Cilj misije bio je pružanje humanitarne pomoći albanskim izbeglicama sa Kosova.

U zadnjih dvadesetak godina Alijansa je značajno evoluirala iz klasičnog vojnog odbranbenog saveza do multidimenzionalne strukture, koja pretenduje da bude i politički i ekonomski partner sa obe strane Atlanskog okeana. Sprovedenje više puta različitih tipova multilateralnih operacija koji izlaze iz nadležnosti misija sa isključivo vojnom prirodom. Snage i kapacitet atlanskih saveznika postavili su nove standarde, koje će NATO sa sigurnošću utemeljiti u novi "Strateski koncept". Time će se stvoriti osnova za dalji razvoj kompetencija saveza i partnerskih zemalja.

Regionalna saradnja kao bezbedonosna prevencija

U moderno doba sa prvim izazovima institucionalizacije politike prema etno-kulturnim i verskim manjinama, Balkanske i Centralnoevropske države su se suočile početkom XX veka kada je afirmacija načela narodnog suvereniteta razorila legitimnost velikih imperija. Multikulturni i multikonfesionalni prostor nekadasnjih imperija predstavljao je izazov i iskuse za novonastale države, u smislu odnosa prema narodima, etničkim i verskim manjinama i zaštiti njihovih interesa.

Globalizacijski procesi i reforme značajno utiču na bezbednosne procese u svetu, Evropi i Balkanu. Ove trendove u nekim delovima sveta doprineli su povećanju i obezbeđivanju mira. Ekonomska integracija Evrope preko proširivanja Evropske unije, predstavlja najuspešniji mirovni projekat u svetskoj istoriji, koja pomaže čovečanstvu da izgradi osnovu za resurse i intelektualni potencijal za obezbeđivanje regionalne i međunarodne bezbednosti na viši nivo.

Postavljanje osnove za ekonomski i društveni razvitak predstavlja ključni prioritet za zemlje Zapadnog Balkana. Izgradnjom trgovske i administrativne infrastrukture zemalja iz regiona, osiguravaju održljivu potražnju životnog standarda građana i pripremaju put za eventualni ulazak u Evropsku uniju.

Evropska unija predstavlja specifičan oblik povezivanje više samostalnih država zbog ostvarivanja određenih zajedničkih ciljeva. Predstavlja specifičan oblik saveza, zbog toga što sadrži federalne i konfederalne elemente, a pri tome nije federacija kao složena država, niti konfederacija kao savez država.

Ciljeve Evropske unije u podrsci regionalnih inicijativa mogu da se sumiraju u sledece: unapredjivanje bezbednosti, multikulturalizama i veci nivo tolerancije nacionalnih manjina, stabilnost i prosperitet Evrope kroz razvoj dobrosusedskih odnosa izmedju drzava i ljudi iz ovih krajeva, jacanje procesa evropske integracije sa obezbedjivanjem da se nece pojaviti novi razlozi podele evropskog kontinenta i stvaranje povoljnijih uslova za prosirivanje Evropske unije.

Ohrabrivanje za regionalnu saradnju je znacajan napredak politike Unije prema nasem regionu. Svi ti projekti su podrzani politicki i finansijski, preko donacija i dugorocnih strategija, kao sto su: Pakt za stabilnosti (*Stability Pact – SP*), Proces stabilizacije i asocijacije (*Stabilisation and Association Process – SAP*), i CARDS program (*Community Assistance for Regional Development Strategy – CARDS*).

Zemlje iz regiona prihvatile su reforme trzisno orijentisane ekonomije i prosirivanje uloge gradjana u drustvu, kao najbolja garancija za novu buducnost mira, stabilnosti, prosperiteta i slobode. Ciljevi su spodeljeni od Evropske unije, koja je za zadnjih pedesetak godina rasla kroz osnove ovih principa pomazuci u zadnje vreme zemljama centralne i istocne Evrope u njihovim tranzicionim procesima. Sada se podrzavaju zemlje Zapadnog Balkana u njihovim naporima, cim ispune kriterijume za clanstvo, da pozeli dobrodoslicu njima kao zemljama clanicama.

Pomoc iz Evropske unije za Zapadni Balkan prosirena je kroz mnoge sektore, no i fokusirana na glavni regenerativni prioritet u regionu – ekonomski i drustveni razvoj. Uspostavljanje trgovinske i administrativne infrastrukture, unapredjivanje biznisa i nezavisnosti kroz novih vestina pomaze gradjanima za bolji zivot. U istom trenu one jacaju druge reforme koje preduzima region, protezuci se od jacanje demokratije i pravnog sistema do stvaranja efikasnijih vlada, olaksavanja medjuetnickih tenzija i poboljsanja zivotne sredine.

Za priblizavanje Evropskoj uniji zemlje iz regiona moraju da razviju ekonomiju koja moze da odgovori mogucnostima izbora i potrazivanja i da izgrade drustva u koja gradjani preuzimaju vazniju ulogu u vodjenju poslova zemlje. CARDS pomaze u njihovim naporima da daju vecu ulogu trzisnim silama, liberalizaciji cena i trgovine, da skinu barijere za trgovinski ulaz i izlaz, da dovrse strukturalne reforme, privatizaciju i resetovanje velikih javnih preduzeca i stvaranje savremenog finasijskog uslužnog sektora.

Projektovan je finasijski plan za period 2007-2013, sa strategijom prosirivanja, koja obuhvata novi Instrument za predpristupnu pomoc (IPA), uspostavljen od strane

Saveta EU donosenjem regulative iz 17 jula 2006 godine, ciji je osnovni cilj obezbedjivanje pomoci zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za clanstvo u EU.⁸ Ovaj projekat zamenjuje i obedinjuje u sebe dosadasnje pretpristupne ugovore: Phare, SAPARD, CARDS i Instrument za predpristupnu pomoc Turske.

Tabela 1: Finansijska pomoc iz IPA fondova za zemlje kandidate za EU (milioni EUR).

Godina Drzava	2007	2008	2009	2010	2011	Ukupno
Makedonija	58,5	70,2	81,8	92,3	98,7	401,5
Hrvatska	141,2	146	151,2	154,2	157,2	749,8
Turska	497,2	538,7	566,4	653,7	781,9	3037,9
Ukupno	696,9	754,9	799,4	900,2	1037,8	4189,2

Evropska unija preko IPA fondova pruza pomoc zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima u njihovom progresivnom saglasavanju sa standardima i politikom Evropske unije na putu za clanstvo u EU.

EU radi sa njima u obezbedjivanju povecane makroekonomske stabilnosti uz pomoc prikupljenih prihoda javne kontrole troskova i racionalne administrativne strukture. Takodje se radi na izgradjivanje biznis poverenja sa strozijom primenom prava, ostrije akcije protiv korupcije i unosnjem neformalnog sektora u meinstrim.

Evropska bezbednosna strategija fokusira se na tri strategijska cilja koja treba da pomognu bezbednosti gradjana EU da se promovise stabilnost van EU u: rjesavanju pretnji, izgradjivanje bezbednosnog podrucja oko Evrope i jacanje medjunarodnog sistema. Evropska bezbednosna strategija prepoznaje pet kljucnih pretnji po bezbednost koje su uocljive, no manje ili vise mogu se predvideti, a to su terorizam, sirenje oruzja za masovno unistenje-destrukcija, regionalni konflikti, raspadanje drzava i organizovani kriminal.

Zemlje iz regiona i Evrope su cilj organizovanog kriminala, i ova pretnja se prepoznaje preko jasnih spoljnih dimenzija izrazenih preko granicne trgovine sa drogom, belim robljem, nelegalnim migrantima i oruzjm. Iz analize Strategije se vidi medjusobna povezanost terorizma sa organizovanim kriminalom, no i sa druge navedene pretnje. U narednom periodu prioritet treba da bude smanjivanje ovih pretnji po bezbednost.

⁸ Министерство за финансии, Р. Македонија, 2011 г.

Veci prosperitet Zapadnog Balkana povecace sanse odrzivog razvoja u regionu, tako da kako sto se region krece blize Evropskoj uniji, mnogobrojnih razlicnih nacionalnih identiteta u regionu nece biti razlog za konflikte, nego pozitivna dobit.

Lider i vodja zemalja Zapadnog Balkana prema Evropi je Hrvatska, koja je potpisala Dogovor za sjedinjenje 12.12.2011 godine. Hrvati ce trebati da se proiznesu na referendum, a 27 zemalja clanica ratifikovace ugovor, i Hrvatska treba postati clanica EU na dan 01 jul 2013 godine.⁹

Doprinos razvoju pravne i fakticke zastite nacionalnih manjina dale su sve zemlje Balkana, koje su manje ili vise konstitucionalizovale multikulturalnost, to jest megju principe organizacije politickog sistema uvrstile i nacela koja etnicki pluralizam utemeljuje kao drustvenu vrednost. Republika Makedonija taj proces je pocela 2001 godine nakon potpisivanja Ohridskog okvirnog sporazuma, 13. avgusta i usvajanjem Ustavnih amandmana, 16. novembra, kojim je utemeljena organizacija multietnicke drzave.

Integrativni multikulturalizam je zasnovan na institucionalno priznanju razlicitosti, na samosvesnom prenosjenju vrednosti sadrzanim u kolektivnim identitetima etno-kulturnih zajednica u univerzalno prihvatljive principe drustvene organizacije. Pod uticajem evropskih institucija i megjunarodnih standarda zastite manjina, sve postkoministicke drzave u regionu, a sada pretežno clanice ili buduće clanice Evropske unije, usvojile su multilateralne, regionalne, bilateralne i nacionalne instrumente zastite prava nacionalnih manjina, na osnovu kojih su razvijale odgovarajucu politiku mutikulturalnosti i konstruisali mehanizme ostvarivanja prava etno-kulturnih manjina.

Zakljucak

Bezbednost i stabilnost Zapadnog Balkana jasno i nesumnjivo je u evroatlanskim integracijama. Nas region izlazi polako iz postkonfliktne faze. Skoro sve drzave iz regiona su na razlicitim nivoima u procesu integrisanja i to predstavlja snagu za stabilizaciju i demokratski razvoj zemalja iz regiona.

U saglasnosti politickog opredeljenja za ucesce i doprinos u Evropskoj bezbednosti, Republika Makedonija izrazila je svoju volju da podrzava, ucestvuje i daje doprinos u civilne i vojne misije kriznog menadzmenta u okvirima Evropske

---

⁹ Самит на Европската унија во Брисел, 12.12.2011г

bezbednosne i odbrambene politike.¹⁰ Sa donosenjem Zakona za upravljanje krizama, formira se nacionalni sistem za upravljanje krizama, zbog prevencije, ranog predupredjivanja i rjesavanja kriza za stvari koji predstavljaju rizik za dobra, zdravlje i zivot ljudi i zivotinja. Tu spadaju prirodne nepogode, epidemije ili drugi izazovi i opasnosti koje direktno ugrozavaju ustavni poredak i bezbednost drzave ili neki njen deo, a ne postoje uslovi za proglasavanje rata ili vanredne situacije.¹¹

Nova faza regionalne saradnje trazi aktivnije ucesce zemalja iz regiona u smislu politickog vodjstva, planiranje i kontrolu aktivnosti, finansiranje i personalno ekipiranje. Svoje aktivnosti treba da se usmere prema sest podrucja koje su zemlje iz regiona odredile gde ce njihova regionalna saradnja biti od koristi za sve njih a to su: ekonomski i drustveni razvoj, infrastruktura, pravo, odbrana i unutasnji poslovi. Bezbednosna saradnja i izgradnje covekovog kapitala, sa parlamentarnom korespondencijom kao dominantnom temom koja je povezana sa svim ovim podrucjima.

Ipak se treba istaci da su gradjanska drustva odigrala kljucnu ulogu u regionalnoj saradnji, one su dale sustinu u procesu pomirivanja, multikulturalnosti, stabilnosti i opsteg razvoja regionalne saradnje. One se isticu kao stvarni nosioci i promoteri koncepta regionalne saradnje. Gradjanska drustva proizuce da igraju vaznu ulogu u novoj regionalnoj institucionalnoj arhitekturi u regionu.

Vekovi za nama obelezani su stalnim sukobima izmedju pripadnika razlicitih kultura i civilizacija, ali i izmedju coveka i prirode. Svi sukobi doveli su do narusavanja osnovnih uslova bitisanja coveka, pa na putu traganja prevaziladjenja sukoba i ostvarivanja mirne koegzistencije, javljaju se multikulturalizam, mir, odrzivi razvoj i slicno tome.

Gradjanski koncept razvoja drustva podrazumjeva politiku ostvarivanja pune ravnopravnosti nacija, stvaranjem uslova za afirmaciju nacionalnih kultura, cime se eliminisu ostaci nacionalizma i njeguju prijateljstvo medju narodima i slobodno razvijanje nacija i nacionalnih manjina. Vecinski narod ima obavezu da suzbija i sprecava nepoverenje i mrznju prema drugim nacijama i gusenje manjinskih prava, to jest eliminisu se recitivi idejnog i social-nacionalnog tereta jednonacionalnih drzava.

---

¹⁰ Национална стратегија за интеграција на Р. Македонија во Европската унија, Скопје, септември, 2004

¹¹ Закон за управување со кризи (Службен весник бр.29/05).

Literatura

- [1]. Малевски Д., *Меѓународна политика*, Правен факултет, Скопје, 2000.
- [2]. Solana Javier, A Secure Europe in a better world, European Security strategy, European Council, Brussels, 2003.
- [3]. A. D. Smith.s, *The Ethnic Revival*, Cambridge, Cambridge - New York, Cambridge University Press, 1981.
- [4]. Марин В. Кревелд, *Трансформација на војната*, Табернакул, Скопје, 2009.
- [5]. Питер Хју, *Поим за глобална безбедност*, Табернакул, Скопје, 2009.
- [6]. U.S. drives world military spending to record high. 12/06/2006. ABC News Online.
- [7]. U.S. leads arms sales to developing countries.
- [8]. *The Military balance 2005-2006*, London, 2005.
- [9]. *The Military balance 2006*, London, 2006.
- [10]. Peter Hough, *Understanding Global Security*, 2006
- [11]. Даскаловски С., *Создавање на нови воени сили како одговор на новите закани*, Годишен зборник на Филозовски факултет, Скопје, 2007.
- [12]. Slavevski S., *The Societal security dilemma: The Case of the Republic of Macedonia, Macedonian Affairs*, Vol. IV, No 9, 2003, pp.5-28.
- [13]. Renato R., *Moving towards global stability*, New York, 1999.
- [14]. Richard F. Grimmett, CRS Report for Congress; *Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 2000-2007*. October 23, 2008.
- [15]. Travis Sharp, *U.S. Defense Spending, 2001-2009, Center for Arms Control and Non-Proliferation*, February 20, 2008.
- [16]. Gordon H. Philip, *Allies at War: America, Europe and Crisis over Iraq*, New York, 2004.
- [17]. Hantigton P. Semjuel, *Sukob civilizacija i preoblikovanje svetskog poretka*, Banja Luka, 2000.
- [18]. В. Василевски, *Меѓународно хуманитарно право*, Скопје, 2002.
- [19]. М. Котовчевски, *Современ тероризам*, Скопје, 2003.
- [20]. Paul T.V., *States, Security Function and the New Global Forces*, Montreal, 2000.
- [21]. McDonald M., *Human Security and the Construction of Security*, Global Society, 2002.
- [22]. Кузев С., Арсовски М., Дамјановски Р., *Војната во Македонија во 2001 година*, Скопје, 2006.
- [23]. Стојан Кузев, *Стратегија за одбраната*, Југореклам, Скопје, 2001
- [24]. Трипуноски М., *Глобализација Глобализација*, Куманово, 2007.
- [25]. Митко Котовчевски, *Тајните служби на Балканот*, Бомат графикс, Скопје, 2007.
- [26]. <http://www.europarl.eu.int/enlargement/briefings/>

SECURITY CHALLENGES IN THE REGION

PhD Drage Petreski ; PhD Andrej Iliev

drage_petreski@yahoo.com; andrej220578@gmail.com

Military academy “General Mihailo Apostolski” – Skopje – Republic of Macedonija

Summary: In the early 90-ies, political initiatives, which are often coming out of our region, no doubt, have been an impetus for the creation of a positive climate for regional cooperation in the Balkans. But communication between the political structure is not sufficient, because the political will is not an area in which decisions are made only by politicians and statesmen. Establishment of multiculturalism in modern society that carries with it special challenges and obstacles, contacts between people of different identities, municipalities, business community, civil society, education, scientific and cultural institutions in the countries of the Balkans are also equally important.

Regional cooperation is a key element in the stabilization and association process, and constructive regional cooperation is considered an indicator of readiness country to integrate into the European Union. The state alone can not solve the issues, such as economic development, the rights of ethnic minorities, the return of refugees, infrastructure development, environmental protection and so on.

Keywords: *globalization, multiculturalism, challenges, security, cooperation.*